

واکاوی نقش زنان در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

سید حسین شفیعی^۱ (نویسنده مسئول)

فاطمه اسبقی^۲

نسیم کاظمی^۳

چکیده

گام دوم انقلاب اسلامی دوره‌ای بی‌نظیر از تبلور انقلاب اسلامی ایران است. در آغاز این دوره رهبر فرزانه انقلاب برای ادامه این راه روشن، بیانیه‌ای صادر کردند که در آن ضمن تبیین دستاوردهای شگرف چهار دهه گذشته، به توصیه‌هایی اساسی نیز پرداخته‌اند. با توجه به جایگاه ویژه زنان در این آموزه معرفتی و عملیاتی شگرف به خوبی می‌توان دریافت که زنان نقش کلیدی‌تری در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب نسبت به سایر آحاد جامعه دارند؛ و واکاوی نقش بانوان در بستر موضوعات مطرح شده در بیانیه گام دوم، مقیاس‌ها و مجرای عملیاتی کردن نقش‌های آنان حائز اهمیت است. یافته‌های این پژوهش که به روش توصیفی و تحلیلی صورت پذیرفته دال بر این است که بانوان می‌توانند در تمام حوزه‌های مربوطه ورود

۱. دکتری تفسیر و علوم قرآن، استادیار جامعه المصطفی، مدیر گروه علمی تفسیر جامعه الزهرا،: shafieidarabi@chmail.ir

۲. دانش پژوه سطح چهار تفسیر تطبیقی، مجتمع آموزش علوم اسلامی کوثر تهران، rohangizasbaghi@yahoo.com

۳. طلبه سطح دو مدرسه علمیه نجمه خاتون shafieidarabi@chmail.ir ::

داشته باشند اما مقیاس عملکرد آنان را می‌توان به سه حوزه فردی، خانوادگی و اجتماعی تقسیم کرد. از طرفی مجرای عملیاتی کردن نقش‌آفرینی آنان در دو بستر درونی (خانواده) و بیرونی (اجتماع) قابل تبیین است. بستر درونی تأثیرگذاری بر محور انگیزه، تفکر و رفتار را شامل می‌شود و ثمره نهایی بستر درونی در بستر بیرونی با همین شاخص‌ها نمایان می‌گردد. **واژگان کلیدی:** نقش زنان، مقیاس‌های نقش زنان در بیانیه گام دوم انقلاب، بیانیه گام دوم انقلاب، بستر درونی و بیرونی بیانیه گام دوم انقلاب.

مقدمه

در بیانیه «گام دوم انقلاب» که در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ توسط مقام معظم رهبری و در جهت گرامیداشت چهلمین سال انقلاب اسلامی ایران صادر گردیده است. محورها، فرازها و نکته‌های بسیار مهم موج می‌زند. در این بیانیه حکیمانه به خوبی می‌توان دریافت که انقلاب اسلامی ایران وارد دومین مرحله خودسازی و تمدن‌سازی شده است. بر همین اساس افزون بر تبیین رسالت عام اقشار مختلف جامعه، رسالت خاص هر یک از اقشار نیز باید تعریف شود تا همگان به صورت ید واحد در مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی گام بردارند.

با وجود این که همه اقشار جامعه مخاطب بیانیه «گام دوم انقلاب» هستند، اما توجه ویژه به حوزه زنان و خانواده به عنوان یکی از ارکان زمینه‌ساز و پایه‌ای بسیار حائز اهمیت است. نگاه اسلام و به تبع آن رهبرانقلاب، نگاهی ویژه و جامع است که هم ارزش‌های والای اسلام و هم منطبق‌های انسانی در آن مدنظر قرار گرفته است. ثبت حضور شگرف زنان نخبه و حماسه‌ساز در تمام عرصه‌ها، در طول تاریخ بیان‌گر این موضوع است که بسیاری از نهضت‌ها موفقیتشان مدیون حضور مؤثر زنان جریان ساز می‌باشند. نهضت بزرگ و تأثیرگذار واقعه عاشورا گواه شایسته‌ای برای این حضور است.

در عصر ما نیز حضور زنان در جریان انقلاب اسلامی ایران و هشت سال دفاع مقدس، نقشی کلیدی داشته و دارد؛ که در گام دوم انقلاب و افق ترسیم شده برای زنان، جایگاه بسیار ویژه‌ای پیدا کرده است. بنابراین با تأمل در این حوزه باید جایگاه زنان را در تحقق گام دوم انقلاب مورد بررسی قرار داد.

۱. عرصه‌های مهم نقش‌آفرینی زنان در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

بی‌تردید، حیطه نقش‌آفرینی بانوان در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، بسیار گسترده و متنوع است؛ بدین جهت در پرتو این مقاله، به ذکر و تبیین نقش‌آفرینی بانوان در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در سه بستر مهم پیش روی بسنده می‌شود:

۱-۱. تلاش در جهت حضوری فعالانه

در بیانیه گام دوم بخش مجزایی خطاب به زنان نیامده است، عدم خطاب مستقیم به قشر زنان نشان‌دهنده آن است که رهبر حکیم انقلاب در این بیانیه دیدگاهی فراتر از اطلاق جنسیتی یا تفکیک نقش زنان و مردان را اتخاذ نموده‌اند. این امر حاکی از آن است که: الف) زنان در متن و نه در حاشیه گام دوم جای دارند. در تمام متن گام دوم یعنی از کلمه اول تا کلمه آخر نقش زنانه را باید جست‌وجو کرد.

ب) اعتماد، بصیرت و خودآگاهی به جامعه زنان وجود داشته که آن‌ها بدون آن که به طور مستقیم مورد خطاب قرار بگیرند می‌توانند یک خوانش زنانه از متن بیانیه داشته باشند و راه خودشان را در بیانیه گام دوم پیدا کنند و ممکن است این امر عمومی نباشد، اما قطعاً قشری از روشنفکران و زنان ترازگفتمان انقلاب اسلامی می‌توانند این بیانیه را با خوانش زنانه تفسیر کنند.

ج) در بخش‌هایی از بیانیه اشاراتی وجود دارد که نشان می‌دهد این رویکرد زنانه می‌تواند چگونه رقم بخورد. به طور مثال درجایی از بیانیه معظم له اشاره می‌کنند: «مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش جامعه نیروی انسانی است و این نیروی انسانی مستعد و کارآمد جمعیت جوان زیر ۴۰ سال است. ۳۶ میلیون در سنین ۱۵ تا ۴۰ سالگی و ۱۶ میلیون دارای تحصیلات عالی، انبوه جوانانی است که آماده تلاش جهادی برای کشورند». (امام خامنه‌ای، بیانات در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/41673>)

با توجه به فرمایشات ارزشمند معظم له می‌توان چنین برداشت کرد که در عمل نیمی از این جمعیت را بانوان تشکیل می‌دهند و به هیچ‌وجه در ارائه آمارها زنان و مردان جدا نشده‌اند و اصلاً شکی نبوده و پیش‌فرض گرفته شده که زنان هم در همه عرصه‌ها می‌توانند و باید تلاش جهادی برای ارتقای کشور داشته باشند.

۲-۱. توجه داشتن به ایفاء نقش محوری زنان در سطوح سه‌گانه

از دیدگاه مکتب حیات بخش اسلام مرد وزن از یک نوع و از یک جوهرند، جوهری که نامش انسان است. اما در عین همسانی تفاوت‌های بسیاری میانشان وجود دارد تفاوت‌هایی که به جنس زن و مرد قوام می‌بخشد و منشأ کمال و موجب احساس نیاز و زمینه بقای انسانی و اجتماعی و تحکیم پیوندها می‌شود. زن و مرد متناسب با این تفاوت‌ها هر یک رسالت ویژه‌ای در خانواده و اجتماع دارند و بنابراین با تأثیرگذاری زنان در جای جای بیانیه گام دوم انقلاب در سه سطح قابل تعریف است با تبیین این سطوح، آنان می‌توانند نقش محوری و کلیدی خویش در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب را دریابند:

۲-۱-۱. سطح فردی

از آنجایی که تمدن صنعتی و وضعیت حاصل از تحولات پسانوگرایی موجب شد جایگاه زن در خانواده تضعیف و ارزش آن کاسته شود و رسالت‌های مهم آن به نهادهای، صنعتی، خدماتی، بهداشتی و آموزشی و آموزشی که مستقل از خانواده عمل می‌کنند سپرده شود که نتیجه آن فروپاشی و اضمحلال کامل نهاد خانواده در غرب بود. از این رو بررسی و بازخوانی نقش زن در خانواده از دیدگاه اسلام برای پیشگیری از این آسیب‌ها و تقویت بنیان‌ها و کارکردهای بی‌بدیل آن از ضرورت‌های جدی جامعه اسلامی است.

رهبر معظم انقلاب در این زمینه می‌فرمایند:

«نقش زن به عنوان انسانی در راه تکامل معنوی و نفسانی است، زن و مرد با یکدیگر هیچ تفاوتی ندارند. در تاریخ، زنان بزرگ و برجسته‌ای حضور داشته‌اند؛ همچنان که مردان بزرگ و برجسته‌ای بوده‌اند. در قرآن، وقتی خدای متعال می‌خواهد برای مؤمنین مثال بزند، از زن مثال می‌زند: «وَ صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ؛ باز خدا برای مؤمنان آسیه، زن فرعون را مَثَل آورد» (تحریم: ۱۱) زن به عنوان عنصر مؤمن برجسته‌ای که نظیر او در میان انسان‌های آن روز هم نبود یا کمیاب بود، حضور دارد». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با مردم آذربایجان غربی، ۲۸/۶/۱۳۷۵ <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/2812>)

۲-۱-۲. سطح خانوادگی

خانواده محل رشد و بالندگی استعدادها و بروز خلاقیت و مهد تربیت انسان و سرچشمه محبت‌ها و عاطفه‌هاست از این رو میزان موفقیت و سهم افراد برای ایفای نقش در واحدهای بزرگ اجتماعی، بستگی تام به چگونگی رشد، تربیت و شکوفایی استعدادهای آنان در نهاد خانواده دارد. خانواده اولین سطح بروز نقش‌آفرینی زنان است که به صورت‌های گوناگون تجلی می‌یابد و از آنجایی که خانواده اولین و بادوام‌ترین عامل تکوین جامعه انسانی است تأثیر فراوانی در ابعاد مختلف رشد جوامع بشری دارد. زنان پایه و رکن اصلی این نهاد گران‌مایه را تشکیل می‌دهند و با توجه به شاخصه‌هایی که در وجودشان قرار داده شده است. نقش او جایگاه ویژه‌ای یافته است. بنابراین لازم است تا به چند نقش زن در خانواده از زبان قرآن اشاره شود:

نقش‌های زن در خانواده

۱. ایجاد مودت و آرامش همسران:

یکی از سنت‌های الهی مطرح شده در قرآن کریم، خلقت زوجی انسان در آفرینش است. خداوند این زوج را به گونه‌ای آفریده که در کنار هم تکمیل‌کننده نواقص هم باشند و به واسطه یکدیگر به آرامش، سکون و کمال برسند.

خداوند در این رابطه نیز می‌فرماید:

﴿لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا﴾؛ آن‌ها جامه عفاف شما و شما نیز لباس عفت

آن‌ها هستید». (روم: ۲۱)

علامه طباطبائی در تفسیر این آیه می‌فرماید:

«اگرچه «لِتَسْكُنُوا» از باب تغلیب برای مخاطبین مرد، اطلاق شده ولی بنا بر واژه ازواج که

جمع زوج است، زوج هم بر مرد و هم بر زن اطلاق می‌شود، این سکون متقابل است.».

ساختار وجودی و شیرازه زن به گونه‌ای است که آرامش و سکون بیشتری به مرد و خانواده

می دهد و این نشئت از حکمت الهی است.

۲. نقش مکمل برای مردان:

خداوند از همان آغاز آفرینش مرد، زوجی مکمل از جان و نفسش آفرید تا افزون بر اجابت نیازهای غریزی، زمینه تکامل و کمال یکدیگر را فراهم آورند. اگرچه زن و مرد از منظر قرآن آفریده‌های مستقل هستند ولی در زندگی دنیوی بنابر نوع ساختار وجودی شان باید مکمل یکدیگر باشند.

در قرآن، به نقش مکمل مرد در خانواده، اشاره مستقیم شده است:

﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾؛ مردان را بر زنان تسلط و حق نگهبانی است به واسطه آن برتری که خدا برای بعضی بر بعضی مقرر داشته و هم به واسطه آن که مردان از مال خود نفقه دهند، پس زنان شایسته مطیع شوهران و در غیبت آنان حافظ حقوق آن‌ها (باشند از آن رو که خدا هم حقوق زنان را حفظ فرموده است). (نساء: ۳۴)

این آیه در مقابل بیان قوامیت مرد اشاره به وظایف زنان نیکو و شایسته دارد، به طوری که باید مطیع همسران خود (در امور زناشویی، حافظ مال و ناموس همسر در غیاب همسر) باشند چرا که خداوند حقوق متقابل قیومیت و اطاعت را تشریح فرموده است.

در آیه ای دیگر با استعاره بسیار ظریف به مکمل بودن زوجین اشاره شده است:

﴿هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ﴾؛ آن‌ها جامه عفاف شما و شما نیز لباس عفت آن‌ها هستید. (بقره: ۱۸۷)

علامه در این باره می فرماید:

«ظاهراً کلمه لباس به معنای معروفش است که هر یک از زن و شوهر طرف دیگر خود را از رفتن به دنبال فسق و فجور و اشاعه دادن آن در بین افراد جلوگیری می کند». (علامه طباطبائی، ۱۳۶۷ ش: ۲ / ۴۴)

بنابراین برای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در سطح گسترده عملکرد زن در

خانواده بسیار مهم است ایجاد آرامش و سکون در خانواده جامعه را در مسیر رشد و بالندگی قرار می‌دهد و به دنبال ایجاد بهداشت روانی خانواده‌ها توسط بانوان بهداشت روانی جامعه نیز تأمین خواهد شد.

۲- ۱- ۳. سطح اجتماعی

سطح اجتماعی به کلیه نقش‌آفرینی‌های زنان در فراتر از ابعاد نقش‌های خانوادگی وی طلاق می‌شود.

در این زمینه رهبر معظم انقلاب می‌فرماید:

«از نظر اسلام، میدان فعالیت و تلاش علمی و اقتصادی و سیاسی و اجتماعی برای زنان، کاملاً باز است. اگر کسی با استناد به بینش اسلامی بخواهد زن را از کار علمی محروم کند، از تلاش اقتصادی بازدارد، یا از تلاش سیاسی و اجتماعی بی‌نصیب سازد، به خلاف حکم خدا عمل کرده است. زنان به قدری که توان جسمی و نیازها و ضرورت‌هایشان اجازه می‌دهد، می‌توانند در فعالیت‌ها شرکت کنند. آن‌ها هر چه می‌توانند، تلاش اقتصادی و سیاسی و اجتماعی کنند. شرع مقدّس، مانع نیست». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با مردم آذربایجان غربی، ۲۸/۶/۱۳۷۵: <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/2812>)

۳. بسترهای نقش‌آفرینی بانوان

در بررسی مجرای نقش بانوان در تمام عرصه‌ها می‌توان این مجرا را به دودسته کلی تقسیم کرد:

۳- ۱. بستر درونی

اجرایی شدن ایجاد انگیزه، تولید فکر و تغییر در رفتار بانوان در ذیل قیاس فردی به‌ویژه خانوادگی با سرعت و کارآمدی بیشتری همراه خواهد بود.

۳-۲. بستر بیرونی

هر موجودی که هستی می‌یابد دارای ویژگی‌های فطری و خصائص ذاتی است که درکنار عرصه‌های اجتماعی و زمینه‌های محیطی زمینه‌ساز رشد و تکامل می‌شود و استعدادها بالقوه را بالفعل می‌کند انسان به‌عنوان اشرف مخلوقات وجودش از مهم‌ترین و برترین استعدادها و خصوصیات لبریز است زن نیز نه‌تنها از این مجموعه خارج نیست؛ بلکه در کانون این عالم جای دارد چراکه خداوند سبک دیگری از استعدادها و شکوفه‌سازی را در وجود زن به ودیعه نهاده است تا با انگیزه فراوان و تفکر هدفمند و رفتار عقلانی و عاطفی آن‌ها را به منصفه ظهور برساند. نقش بانوان در بستر بیرونی با نقش‌آفرینی زنان در بستر درونی درهم‌تنیده شده است چراکه عملکرد بانوان در بستر درونی چون بذر کوچکی است که رشد و ثمره آن در نگاه کلی منجر به جهت‌دهی به اجتماع و تحول جامعه می‌شود در همین راستا نقش بانوان در بستر درونی و بیرونی در سه حوزه پیش روی، قابل تبیین است:

۳-۲-۱. انگیزه

انگیزه مفهومی دو جنبه در آن لحاظ شده است. از یک سوی محرک رفتار است همان عامل و نیروی درونی که رفتار فرد را موجب می‌شود و از سوی دیگر، دارای نتیجه و هدف است که همیشه از جنبه تأثیر در رفتار به هدفی توجه دارد؛ چراکه هیچ رفتاری بدون انگیزه انجام نمی‌شود. (شجاعی، ۱۳۹۲: ۶۰)

بنابراین انگیزه فرآیندی درونی است که دلیل آغاز هدایت و حافظه رفتارهای هدفمند می‌شود که شامل سه جزء اصلی اقدام، همت و توان است یکی از راه‌هایی که زنان با انگیزه و پشتکار و توان عالی می‌توانند با استعانت از آن در تحقق گام دوم انقلاب اقدام و ایفای نقش داشته باشند از طریق شناخت درست اهداف و انگیزه دهی به سایرین است همین امر حرکت و پویایی را در اجتماع تسریع می‌بخشد.

امام خمینی علیه السلام در این باره می‌فرمایند:

«ما بسیاری از موفقیت‌ها را مرهون خدمت‌های شما بانوان می‌دانیم. شما هستید که

علاوه بر آن که خودتان فعالیت می‌کنید، فعالیت را در مردها مضاعف می‌کنید». (خمینی، ۱۳۸۹ش: ۱۹ / ۱۱۸)

در این باره مقام معظم رهبری می‌فرمایند:

«زنان هستند که همسران خود را و فرزندان خود را برای حضور در خطرناک‌ترین میدان‌ها و جبهه‌ها آماده می‌کنند و تشجیع می‌کنند». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با جمعی از بانوان، ۱۳۹۱/۴/۲۱: <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/20388>)

مقام معظم رهبری نیز می‌فرمایند:

«در بعضی از جاها همانند مشهد خود ما شروع تظاهرات از حرکتی زنانه شروع شد». (امام خامنه‌ای، بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع زن و خانواده، ۱۳۹۰/۱۰/۱۴: <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/18453>)

یکی از دلایلی که باعث شده ایشان در باب تظاهرات که غالباً در اوایل انقلاب بیشتر از سوی مردان اجرا و محقق می‌شد آن را حرکتی زنانه خطاب کنند نگاه عمیق رهبر معظم انقلاب به بعد انگیزه دهی بانوان بوده است. بنابراین برای تحقق بیانیه گام دوم بانگیزه دهی مناسب به بانوان می‌توان این حرکت را سریع‌تر نمود. با توجه به ویژگی‌های نورانی بیان شده زنان می‌توانند شرایط سخت و مشکلات را به سوی اصلاح تغییر دهند.

۳-۲-۲. تفکر

تفکر نیز همانند انگیزه نوعی درک به آدمی می‌دهد با این تفاوت که تفکر نوعی درک عقلی است و در تبیین آن گفته شده:

«ترتیب امور معلومه لتحصیل امر مجهول؛ مرتب ساختن معلوم‌ها برای به دست آوردن مجهول» (مطهری، ۱۳۷۷ش: ۴۷)

فکر در سطح فردی برای تحقق آرمان‌های خرد و کلان و پرورش تفکر خلاق در بستر خانواده و یا تغییر تفکرات غلط می‌تواند از جمله عملکردهای بانوان باشد. تفکر و تعقل از معیارهای ارزش و کرامت انسان در پیشگاه خداوند است و خداوند متعال علاوه بر تعقل

فردی بر تعقل جمعی نیز ترغیب فرموده است:

﴿كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾؛ خدا آیات خود را برای شما این‌گونه روشن

بیان می‌کند، شاید خردمندی کنید» (بقره: ۲۴۲)

به فرموده خداوند غرض از انزال آیات، درک و تفهیم و تعقل انسان است که مصالح و مفاسد و منافع و مضار امور دنیوی و اخروی را درک کنند. حقیقت تعقل همین است که انسان به واسطه آن سعادت دنیا و آخرت خود را تأمین نماید. (طیب، ۱۳۷۸: ۱۳۵)

مقام معظم رهبری معتقدند:

«زنان باید به اندازه مردان اعتلای فکری و قدرت تحلیل پیدا کنند برترین زنان تاریخ کسانی هستند که از خودشان خرد، اراده و تصمیم درست و شخصیت انسانی نشان داده‌اند از آنجاکه بانوان نقش مربی را در خانواده‌ای ایفا می‌کنند تفکرشان بر تفکر مردان آن خانواده و در کل جامعه نیز مؤثر خواهد بود بنابراین اگر بانوان جامعه از سلامت فکر و عقل برخوردار باشند می‌توانند جامعه را به اعتلا برسانند.» (امام خامنه‌ای، بیانات در اجتماع زنان خوزستان، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰ <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/7284>)

بانوان آگاه و هوشمند با تصرف بر حوزه اندیشه و درک عقلی افراد جامعه در موضوعات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی زمینه ایجاد حرکت و پویایی هدفمند در جهت تحقق گام دوم انقلاب را فراهم می‌سازند. همچنین با تأثیرگذاری بر افراد خانواده خویش و سایرین که همگی جزئی از جامعه هستند می‌توانند آنان را به افرادی پویا و متفکر در موضوعات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی مبدل سازند. یکی از موارد نقش‌آفرینی استثنایی، دخالت و هدایت صحیح در مسائل مهم اجتماعی بی‌شک ایجاد توجه و تفکر صحیح نسبت به این مسائل است که به کاربردن ظرافت‌های زنانه در آن اثرگذاری را دوچندان می‌کند؛ و این حرکت آن‌ها زمینه ایجاد حرکت و پویایی هدفمند در جهت تحقق گام دوم انقلاب را فراهم می‌سازند.

۳- ۲- ۳. رفتار

رفتار مفهومی است عام که شامل همه فعالیت‌های مغزی و روانی آدمی است. چنان‌که

هرگونه گفتار و عمل و انتخاب و حرکات دینی، اخلاقی، سیاسی، حقوقی، اقتصادی، هنری، ابداعی، ادبی، جنگی و صلحی نیز رفتارهای آدمی محسوب می‌گردند. (جعفری، بی‌تا: ۱۶ / ۱۵۲. ۱۵۱)

بر این می‌توان گفت: زنان با استفاده از انگیزه و اندیشه سبب ایجاد رفتارهای مطلوب و شایسته و همچنین می‌توانند موجب جلوگیری از ایجاد رفتارهای نامطلوب در میان افراد جامعه شوند. رفتار نتیجه انگیزه و تفکر شخص است. پس می‌توان نتیجه گرفت که انگیزه در ایجاد رفتارها اعم از مطلوب یا نامطلوب نقش بسیاری دارد گویی آن‌که رفتار ثمره انگیزه‌ها است پس نقش‌آفرینی صحیح بانوان در ورطه انگیزه فردی و خانوادگی منجر به ایجاد رفتارهای صحیح می‌شود.

امام خمینی علیه السلام درباره اهمیت نقش بانوان فرمودند:

«نقش زن در جامعه، بالاتر از نقش مرد است؛ برای این‌که بانوان علاوه بر این‌که خودشان یک قشر فعال در همه ابعاد هستند، قشرهای فعال را در دامن خودشان تربیت می‌کنند. خدمت مادر به جامعه از خدمت معلم بالاتر است و از خدمت همه‌کس بالاتر است؛ و این امری است که انبیا می‌خواستند. می‌خواستند که بانوان قشری باشند که آن‌ها تربیت کنند جامعه را و شیر زنان و شیر مردانی به جامعه تقدیم کنند». (خمینی، ۱۳۸۹ ش: ۱۷ / ۱۹۷)

۴. تبیین نقش زنان در تحقق توصیه‌های هفتگانه بیانیه گام دوم انقلاب

افق ۴۰ ساله بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، با تأکید بر امید واقع‌بینانه به نقش بی‌بدیل جوانان مخصوصاً بانوان در آینده‌سازی ایران مقتدر ترسیم شده است. الزامات و زمینه این جهاد بزرگ به سمت آرمان‌ها در ۷ سرفصل مهم و اساسی بیان شده است و هریک از این سرفصل‌ها نیز به نوعی باهم مرتبط می‌باشند.

۴- ۱. علم و پژوهش

علم در لغت به معنای درک حقیقت چیزی و دریافت شناخت و دانش (معلوف، ۱۹۹۸م: ۵۲۶) و در اصطلاح متکلمین صفتی است که صاحب علم به آن منجلی می‌شود. (کمالی دزفولی، ۱۳۷۴ش: ۲۷)

از پیدایش تعلیم و تعلم که قبل از خلقت انسان است می‌توان به اهمیت و ضرورت علم‌آموزی پی برد. قرآن که کامل‌ترین علوم و رهنمودها را در خود جای داده قبل از این که در عالم طبیعت به انبیا الهی از حضرت آدم علیه السلام گرفته تا خاتم صلی الله علیه و آله نازل شود به ناقل وحی حضرت جبرئیل تعلیم شده است. انسان بالقوه با تعلیم علم القرآن بالفعل خلق الانسان می‌شود و چون انسان می‌شود قلمش، حرفش، قیام و قعودش بیان می‌شود. (جوادی آملی، ۱۳۹۳ش: ۱۷۸)

در مورد اهمیت علم و پژوهش در قرآن آمده است:

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ﴾؛ آیا چشم نابینای جاهل و دیده بینای عالم یکسان است؟ یا ظلمات شرک و بت‌پرستی با نور معرفت و خداپرستی مساوی است. (رعد: ۱۶)

آیات قرآنی بر اساس نحوه دلالتشان بر ضرورت و اهمیت یادگیری به چند دسته تقسیم می‌شوند تشویق به فراگیری (زمر: ۹)^۱، توبیخ کاهلان در علم‌آموزی (اعراف: ۱۸۵)^۲، تعظیم عالمان (فاطر: ۲)^۳ توصیه به عدم تقلید (حج: ۳)^۴ و تکریم علم (حجر: ۹۹)^۵ از نظر قرآن کریم

۱. «أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةً رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ».

۲. «أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ».

۳. «مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ».

۴. «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ».

۵. «وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ».

انسان موظف است در جمیع شئون و ارتباطات خود بر اساس علم و پژوهش راه را طی کند. پیامبر ﷺ نیز فرمودند:

«طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَلَا وَ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ بُعَاةَ الْعِلْمِ؛ طلب علم واجب است و در حدیث دیگر فرمود: طلب علم بر هر مسلمانی واجب است. همانا خدا دانشجویمان را دوست دارد». (کلینی، ۱۳۶۹: ۱/۶۱)

مقام معظم رهبری در باب اهمیت علم می‌فرمایند:

«دانش آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است، روی دیگر دانایی توانایی است دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت ۲۰۰ ساله فراهم کند». (امام خامنه‌ای، بیانات در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب، [https://khl.ink/f/41673//farsi.khamenei.ir](https://khl.ink/f/41673//farsi.khamenei.irhttps://khl.ink/f/41673//farsi.khamenei.ir) ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)

بیانیه گام دوم در راستای قرآن و روایات برای تحصیل علم میان دختر و پسر فرقی نمی‌گذارد و بیان می‌دارد زنان با آگاهی از شأن خود می‌توانند متوجه تبلیغات پوچ و بی‌اساس استکبار جهانی شوند و این موارد در سایه علم‌آموزی قابل‌درک می‌شود علم و پژوهش بنیادی‌ترین عرصه برای ایجاد تحول در جامعه و تسریع در اعتلای آن است و ربطی به جنسیت ندارد.

رهبر معظم انقلاب در یکی از دیدارهای مردمی خود در این راستا، چنین می‌فرمایند:

«دانش، چیز بسیار عزیزی است و من طرفدار این هستم که زنان در جامعه ما در همه رشته‌ها دانشمند بشوند. در همه رشته‌ها، خانم‌ها بایستی به آن استعدادهای عالی خودشان پاسخ بدهند. فرض بفرمایید در بین این پنجاه میلیون جمعیت کشور ما، اگر مثلاً سی میلیون یا سی و پنج میلیون انسانی هست که در سنین متناسب برای ثمر رساندن به این کشور است، طبیعتاً از این سی و پنج میلیون، نصفش زنان هستند. مگر می‌شود از کنار این همه استعدادی که در این‌ها نهفته، به‌آسانی گذشت؟ مگر می‌شود این خزانه‌های الهی

را در وجود این‌ها نادیده بگیریم؟ در میان این‌ها باید دانشمند باشد؛ منتهی دانش با همه عظمتش، در مقابل آن حیثیت معنوی‌ای که خدای متعال به زن داده، چیزی نیست». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار اعضای شورای فرهنگی و اجتماعی زنان، ۱۳۷۰/۱۰/۴، <https://khl.ink/f/2536//farsi.khamenei.ir>)

درجایی دیگر مقام معظم رهبری اشاره نمودند:

«کسب علم سبب بهتر اندیشیدن و بهتر ابتکار کردن است و ثمره دیگر عملکرد بانوان در این ورطه اعتلای تفکر خلاقانه است که امروز بیش از هر زمان دیگری گره‌گشای بسیاری از مشکلات خواهند بود». (رک: خبرگزاری رسمی حوزه، نقش انقلاب اسلامی در هویت‌یابی زن، ۱۳۹۷/۱۱/۱۷)

ایران تقریباً در سه دهه گذشته در حال توسعه آموزش عالی در سطوح و مقاطع گوناگون مخصوصاً با حضور و مشارکت چشمگیر بانوان همراه بوده است بعد از انقلاب گسترش علمی با سوگیری دینی اسلامی ارزشی توأم شد انقلاب اسلامی موجب رشد و شکوفایی استعدادها و نقش‌آفرینی بانوان در تمام عرصه‌های اجتماعی سیاسی اقتصادی مخصوصاً علمی شده است بر اساس گزارش یونسکو در سال ۲۰۱۲ جمهوری اسلامی ایران جزو شش کشور برتر جهان از حیث دسترسی به برابری جنسیتی در امر آموزش است رشد کمی و کیفی علم‌آموزی بانوان در پرتو انقلاب اسلامی محرز است. بنابراین تعداد طلاب خواهر حدود ۸۰ هزار نفر رشد ۱۷ برابری تعداد زنان هیئت‌علمی در دانشگاه‌ها رشد دانش‌آموختگان دانشگاهی زن از ۶ درصد به ۴۴ درصد ۲۰ درصد اساتید دانشگاه بانوان می‌باشند حضور ۷۰ درصدی بانوان در مجامع قرآنی و... (همان)

۴-۲. معنویت و اخلاق

خاستگاه و منبع ظهور معنویت و اخلاق، قرآن و سنت است قرآن مکرر هدف از ارسال رسول و بعث را هدایت بشر معرفی می‌کند. در چهار آیه هدایت بشر را در تعلیم و تزکیه می‌داند. در سه آیه تزکیه بر تعلیم مقدم شده است:

﴿كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ﴾؛ همانطور که رسولی در میانه شما فرستادم تا آیات ما را بر شما بخواند و تزکیه‌تان کند و کتاب و حکمتتان بیاموزد و بشما یاد دهد آنچه را که هرگز خودتان نمی‌دانستید». (بقره: ۱۵۱)

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَنِي ضَالِّينَ مُبِينِينَ﴾؛ خدا بر اهل ایمان منت گذاشت که رسولی از خودشان در میان آنان برانگیخت که بر آن‌ها آیات خدا را تلاوت کند و نفوسشان را از هر نقص و آرایش پاک گرداند و به آن‌ها احکام شریعت و حقایق حکمت بیاموزد هرچند قبلاً گمراهی آنان آشکار بود». (آل عمران: ۱۶۴)

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَنِي ضَالِّينَ مُبِينِينَ﴾؛ بزرگوار از همان مردم برانگیخت تا بر آنان آیات وحی خدا تلاوت کند و آن‌ها را از لوث جهل و اخلاق زشت پاک سازد و شریعت کتاب سماوی و حکمت الهی بیاموزد با آن که پیش از این همه در ورطه جهالت و گمراهی بودند». (جمعه: ۲)

و فقط در آیه ۱۲۹ سوره مبارکه بقره تعلیم بر تزکیه مقدم ذکر شده است:

﴿رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾؛ پروردگارا و در میانه آنان رسولی از خودشان برانگیز تا آیات تو را بر آنان تلاوت کند و کتاب و حکمتشان بیاموزد و تزکیه‌شان کند که تو آری تنها تو عزیز حکیمی». (بقره: ۱۲۹)

از اسرار مقدم بودن تزکیه بر تعلیم این است که تزکیه و تربیت، علت نهایی و غایی رسالت انبیاء است و اما از دلایل تقدم تعلیم بر تربیت این است که در عمل و وجود خارجی این تقدم لحاظ می‌گردد. چراکه برای تهذیب نفس و اخلاق باید تعلیم با مجاهدت و کوشش همراه شود تا نفس سرکش آرام گیرد. (طباطبائی، ۱۳۷۴: ۱ / ۴۹۶)

در روایتی از حضرت رسول ﷺ آمده:

«از عقل حلم و از حلم علم به وجود آمده است». (ابن شعبه حرانی، ۱۳۸۲: ۱۵)

حلم یعنی اخلاق داشتن. اخلاق زمینه علم‌آموزی را فراهم می‌کند اگر این ترتیب در شخص یا جامعه رعایت نگردد نه تنها جامعه به رشد و کمال نمی‌رسد بلکه سقوط معنویت را به دنبال خواهد داشت و به حدی مباحث اخلاقی و معنوی از درجه بالایی برخوردار است که پیامبر ﷺ فرمودند:

«أَمَّا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ». (طبرسی، بی تا: ۱۰ / ۵۰۰)

جهت محقق شدن معنویات و فضیلت‌های اخلاقی در سطح جامعه تک تک خانواده‌ها نقش مستقلی دارند؛ پس نباید هریک از آن‌ها نقش و جایگاه خویش را در تحقق اهداف بزرگ جامعه فراموش و یا کم بشمارند. انسان صالح، محور رشد و تکامل به شمار می‌رود؛ اما تربیت انسان صالح، نیازمند یک برنامه تربیتی مستمر است و هیچ‌گاه کورکورانه و تصادفی رخ نمی‌دهد و تردیدی نیست که بزرگ‌ترین نقش در تربیت فرزندان و رشد و تعالی عناصر انسانی، به زن اختصاص دارد و به شهادت تاریخ پشت سر هر مرد تاریخ‌ساز زن قهرمانی به عنوان مادر، همسر، دختر یا خواهر دیده می‌شود.

مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند:

«هویت اسلامی این است که زن در میدان ارزش‌های معنوی مثل علم، مثل عبادت، مثل تقرب به خدا، مثل معرفت الهی و سیر وادی‌های عرفان پیشروی کند». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با جمعی از بانوان به مناسبت میلاد حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، <https://www.khl.ink/f//farsi.khamenei.ir>، ۱۳۷۹/۶/۳۰).

پیشروی زن در عرصه‌های گوناگون، پیشروی جامعه را به دنبال خواهد داشت. زنان باثبات شخصیت، متخلق به اخلاق الهی و معنوی، آرامش قلبی و امید به آینده، می‌توانند مولد محیط خانوادگی سالم باشند، به جامعه توانی بالا بخشیده و بستر مناسب برای حرکت در مسیر صحیح و تحقق جامعه انسانی قدرتمند، آینده‌نگر و پویا را فراهم سازند. روشن است که بدون وجود چنین محیطی، جامعه از لحاظ عاطفی گسسته و از لحاظ معنوی و روحی به شدت آسیب‌پذیر خواهد بود و به سرعت آلوده به فساد و جنایت می‌گردد و

خلاقت و بالندگی افراد آن جامعه به تدریج از دست می‌رود؛ بنابراین زن به‌عنوان عضو اصلی و محور خانواده که دو وظیفه مهم مادری و همسری را بر عهده دارد و با تکیه بر دو عنصر اساسی اخلاق و معنویت، مایه قوام زندگی خانوادگی سالم است و خانواده صالح نیز، مایه قوام جامعه سالم است.

۴-۳. اقتصاد

دین اسلام دارای نظام اقتصادی خاصی است و رفتاری که علم اقتصاد اسلامی بیان می‌کند جزئی از قلمرو اجتماعی دین است. موضوع اقتصاد شامل بخش عمده‌ای از نیازها و درخواست‌ها و آمال و آرزوهای بشر است در همین راستا الگوی آموزه‌های اقتصادی قرآن همانند سایر آموزه‌های قرآن کریم ابعاد مختلف زندگی انسان را فراگرفته است الزام به رعایت قوانین اقتصادی و ضوابط زندگی اجتماعی بر مبنای توحیدی جامعه را از هرج و مرج دور می‌سازد.

علامه طباطبائی در ذیل آیات ۵۸ تا ۶۱ سوره بقره می‌فرماید:

«تسلیم بودن در برابر قوانین اقتصادی و حقوق شهروندی از شرایط زندگی اجتماعی است که اگر مردم تابع این قوانین هم‌زیستی و حقوق شهروندی شوند از هرج و مرج و متلاشی شدن نجات می‌یابد». (علامه طباطبائی، ۱۳۶۷: ۱/ ۲۸۵)

دنیاخواهی یا آخرت‌خواهی علت اصلی هرج و مرج یا عدم هرج و مرج در دنیا است قرآن کریم همین رویکرد را مهم‌ترین تفاوت اقتصاد اسلامی با دیگر مکاتب اقتصادی می‌داند؛ آیه ۲۰ سوره شوری بیان‌گر همین مطلب است:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ﴾؛ هر کس حاصل کشت آخرت را بخواهد ما بر تخمی که کاشته می‌افزاییم و هر که تنها حاصل کشت دنیا را بخواهد او را هم از آن نصیب می‌کنیم ولی در آخرت (از نعمت ابدی آن چون نخواستن نصیبی نخواهد یافت). (شوری: ۲۰)

همواره در طول تاریخ نیز این‌گونه بوده است که زنان همگام با مردان به فعالیت‌های

اقتصادی می‌پرداختند در آیات قرآن که مستقیم (آل عمران: ۱۳۰) و غیرمستقیم (بقره: ۱۹۸) که به مسئله فعالیت اقتصادی در جامعه پرداخته بلکه در برخی آیات مستقیم به فعالیت اقتصادی بانوان اشاره کرده است.

برای اثبات مشروعیت فعالیت اقتصادی بانوان می‌توان به این آیه نورانی استناد نمود که می‌فرماید:

﴿وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَ...﴾؛ و زنان نیز نصیبی و نباید حقوق هیچ‌یک پایمال گردد...». (نساء: ۳۲)

زیرا اگر کسب درآمد و تلاش مادی برای بانوان نبود آیه مبارکه هرکس را صاحب نصیب خود نمی‌کرد. اسلام دید منفی به اشتغال بانوان و نفس کار ندارد و ممنوع نیز نکرده است، اگرچه در صورت تراحم بین فعالیت اقتصادی بانوان و حفظ و حراست خانواده ترجیح با امور خانواده است و بنا بر اصل تقدیم اهم بر مهم فعالیت اقتصادی زن فدای حفظ حریم خانواده می‌شود.

فعل مضارع «لا نسقی» در آیه ۲۳ سوره مبارکه قصص حاکی از مداومت و استمرار چوپانی دختران شعیب را بیان می‌دارد و این بیان‌گر اشتغالات اقتصادی بانوان از صدر اسلام است در این راست پیامبر نه تنها آن‌ها را نهی از کار اقتصادی نمی‌کردند بلکه آن‌ها را به آموزش احکام و آداب خرید و فروش تشویق می‌کردند. (کلینی، ۱۳۶۹: ۵ / ۱۵۱)

در عصر حاضر نیز گرایش روند جهانی اشتغال زنان نشان می‌دهد که در بیشتر مناطق شمار زنان دارای کار شایسته، رو به افزایش است به ازای هر ۱۰۰ مرد حدود ۷۰ زن فعال در زمینه اقتصادی وجود دارد پس از انقلاب شکوهمند اسلامی زمینه‌های ورود زنان در عرصه‌های متفاوت مانند اقتصاد ایجاد گردید یکی از مصادیق رشد کمی بانوان در زمینه اقتصاد، در سال ۹۵، به ۳ میلیون و ۸۸۰ هزار نفر و در سال ۹۶ به ۴ میلیون و ۱۹۰ هزار نفر افزایش یافته است که فقط در بخش پزشکان عمومی زن ۱۶ برابر رشد دیده می‌شود. (خبرگزاری مهر، رشد ۲۱٪ تعداد اعضای هیئت علمی زن نسبت به قبل از انقلاب،

۱۳۷۹/۹/۲۴

اوایل انقلاب حدود ۲ درصد اساتید دانشگاه‌ها بانوان بودند و در حال حاضر ۲۰ درصد اساتید بانوان هستند. یکی از مصوبات بعد از انقلاب شکوهمند موضوع حق اشتغال و برخورداری از مزد و مزایای برابر در کار دارای شرایط مساوی است. (آرین پور، ۱۳۹۷ش: ۲۱۸)

اما نقش اقتصادی زنان در خانواده قابل تأمل است زیرا به‌عنوان اصلی‌ترین رکن خانواده می‌توانند در اقتصاد مقاومتی نقش اساسی ایفا کنند. عمده‌ترین مصرف خانواده‌ها توسط زنان صورت می‌گیرند و این زنان هستند که تعیین می‌کنند چه چیزی برای منزل، فرزند و خویش مورد نیاز است.

زنان در راستای اقتصاد مقاومتی و عمل به منویات رهبری و جامه عمل پوشاندن به این مهم باید به این امر اعتقاد داشته باشند که با دوری از مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی می‌توانند به اقتصاد و تولیدات داخلی کمک به‌سزایی داشته باشند.

زنان همچنان که در تنظیم صحیح اقتصاد خانواده می‌توانند بسیار مؤثر باشند با تدبیر و برنامه‌ریزی عاقلانه و مدبرانه نیز مرد را در تأمین هزینه و مخارج زندگی یاری برسانند و به این وسیله الگوی مناسبی برای فرزندان خود باشند. زنانی که دچار تجمل‌گرایی و مصرف‌گرایی شده‌اند عامل مهم فلج شدن اقتصاد جامعه هستند این قبیل زنان با خرید کالای خارجی و لوکس در واقع باعث تعطیلی واحدهای تولیدی داخلی و در نتیجه بیکاری جوانانی می‌شوند که در واقع فرزندان خود هستند. زیرساخت‌های لازم برای اقتصاد سالم در خانواده و با مدیریت و کنترل و نظارت زنان شکل می‌گیرد.

زنان می‌توانند با مراقبت و پرهیز از اسراف در خانواده و دوری از تجمل‌گرایی، اقتصاد خانواده و جامعه را رونق بخشند با توجه به نقش تربیتی زنان و تأثیرگذاری آنان در خانواده به‌طور حتم ساده‌زیستی و قناعت آنان همسر و فرزندان‌شان را به تدریج به سوی قناعت و ساده‌زیستی سوق خواهد داد.

در سرفصل جهاد اقتصادی مقام معظم رهبری راه حل کلیدی تمام مشکلات را اجرایی شدن هرچه تمام تر اقتصاد مقاومتی همراه با رونق و جهش تولید بیان می دارند همین امر موجب تقویت سیستم دفاعی و امنیت اقتصاد می شود.

۴ - ۴. عدالت و مبارزه با فساد

توصیه به خوبی ها (عدالت) و مبارزه با بدی ها (فساد) دو سبک و شیوه مهم حکومت اهل بیت علیهم السلام بوده در حین اجرای عدالت در جامعه مبارزه با فساد رقم می خورد یا برعکس مبارزه با فساد گام مهمی برای تحقق عدالت در جامعه است.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در اهمیت اجرای عدالت و مبارزه با ابعاد فساد می فرماید: «اذا بنى الملك على القواعد العدل...؛ هرگاه حکومت و اداره جامعه بر اصول عدالت بنا شده و با ستون های خرد محکم گردد خداوند دوستانش را یاری داده و دشمنانش را خوار می نماید». (تمیمی آمدی، ۱۴۱۰ق: ۲۸۶).

از دیدگاه اسلام عدالت رکن مهم در جامعه است تا حدی که رسیدن به تقوا، متفرع بر عدالت است.

«اعدلوا هو اقرب للتقوى؛ عدالت کنید که به تقوا نزدیک تر (از هر عمل) است». (مائده:

(۸)

این رکن مهم هدف بعثت پیامبران قرار دارد:

«لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»؛ همانا ما پیامبران خود را با ادله و معجزات فرستادیم و با ایشان کتاب و میزان عدل نازل کردیم تا مردم به راستی و عدالت گرایند». (حدید: ۲۵)

عدالت محوری عدالت خواهی از اهداف اصلی پیامبران و امامان می باشد. در دین مبین اسلام همواره رعایت عدالت و مساوات همواره بر همگان تأکید شده است. (بیانات رهبری در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲) و این مسئله گواه بر آن است که در این زمینه نیز نگاه اسلام عام و فراتر از تقييد جنسیتی است.

مقام معظم رهبری در بیانیه می‌فرماید:

«عدالت و مبارزه با فساد این دو لازم و ملزوم یکدیگرند. فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، توده چرکین کشورها و نظام‌ها و اگر در بدنه حکومت‌ها عارض شود، زلزله ویرانگر و ضربه‌زننده به مشروعیت آن‌ها است؛ و این برای نظامی چون جمهوری اسلامی که نیازمند مشروعیتی فراتر از مشروعیت‌های مرسوم و مبنایی‌تر از مقبولیت اجتماعی است، بسیار جدی‌تر و بنیانی‌تر از دیگر نظام‌ها است. وسوسه مال و مقام و ریاست، حتی در علوی‌ترین حکومت تاریخ یعنی حکومت خود حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام کسانی را لغزاند، پس خطر بروز این تهدید در جمهوری اسلامی هم که روزی مدیران و مسئولانش مسابقه زهد انقلابی و ساده‌زیستی می‌دادند، هرگز بعید نبوده و نیست؛ و این ایجاب می‌کند که دستگاهی کارآمد با نگاهی تیزبین و رفتاری قاطع در قوای سه‌گانه حضور دائم داشته باشد و به معنای واقعی با فساد مبارزه کند، به‌ویژه در درون دستگاه‌های حکومتی». (امام خامنه‌ای، بیانات در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/41673>)

زنان در اقامه عدل و مبارزه با فساد نقش بسزایی دارند و در راستای رسیدن به هدف اجرای حدود الهی یکی از ارکان مهم هستند. وجود مأمور و مجری زن جهت انجام برخی مأموریت‌های نظامی جامعه بسیار لازم و ضروری است و مراکز اجرای عدالت و مبارزه با فساد در راستای مأموریت خود در موضوعات و مسائل مربوط به زنان که نیمی از جامعه را تشکیل می‌دهند نیازمند کارشناس زن است که با رعایت حفظ موازین اسلامی می‌تواند در این مأموریت به‌خوبی ایفاء نقش کند.

۴.۵. پاسداری از استقلال و آزادی

استقلال از ارزش‌های مسلم انسانی، عامل عزت و سربلندی انسان‌ها و جوامع است و نبود آن نشانی از ذلت و زبونی آنان است. استقلال با جنبه‌ها و ابعاد مختلفش از منظر اسلام با دو مفهوم دارالاسلام و دارالکفر ارتباط پیدا می‌کند چراکه از دیدگاه اسلام مرزبندی

جغرافیایی ملاک مناسبی برای نشان دادن استقلال نیست. (زهیلی، ۱۳۹۰ش: ۱۶۹)

ملاک مرزبندی استقلال حکومت‌ها، اجرا و عدم اجرای قانون الهی است بر اساس این مرزبندی قرآن علاوه بر بیان خطرات تحت سلطه بودن حکومت‌های مختلف و دستیابی به استقلال را در آیات بیان می‌فرماید. اگرچه در قرآن واژه استقلال به صراحت بیان نشده است ولی از برخی تعبیرها و واژه‌ها می‌توان این مفهوم را برداشت کرد یکی از واژه‌ها «نفی سبیل» است که در آیه ۱۴۱ سوره نساء آمده است:

﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾؛ هرگز خداوند برای کافران راه تسلط بر اهل ایمان را باز نگذاشته است. (نساء: ۱۴۱)

«سبیل» به معنی حجت است یعنی کفار حجتی بر مؤمنین ندارند آنچه مستفاد از ظاهر آیه است این‌که نکره در سیاق نفی افاده عموم دارد مطلق سبیل را می‌گیرد لکن مفاد جعل، جعل تکوینی نیست زیرا هم مخالف حس است و هم مخالف نفس است خداوند حقی به کفار نداده نه در دنیا و نه در آخرت و هرچه ظلم و اذیت نسبت به مؤمنین نمودند مسئول و صاحب خواهند بود هم عقوبت دنیوی و عقوبت اخروی خواهند داشت. (طیب، ۱۳۷۸: ۶ / ۲۴۶؛ بجنوردی، ۱۳۷۷ش: ۱ / ۱۸۹؛ ابن عربی، ۱۴۰۸ق: ۱ / ۶۴۱-۶۴۰)

«لن» در آیه نفی ابد سلطه کافران در تمام زمینه‌های مختلف سیاسی اجتماعی فرهنگی اقتصادی و نظامی مسلمانان را می‌رساند و هرگونه پیمان با کافران که موجب سلطه آنان بر مسلمانان می‌شود را شرعاً حرام اعلام می‌کند. (علامه طباطبائی، ۱۳۶۷: ۵ / ۱۱۶؛ موسوی سبزواری، ۱۴۰۹ق: ۱۰ / ۴۲)

سلطه‌پذیری علامت و نشانه عدم ایمان واقعی است. استقلال بدون آزادی دوام نخواهد داشت و آزادی بدون استقلال چیزی جز استعمار و استثمار نیست. آزادی را تنها در سایه استقلال کشور می‌توان یافت. آزادی و استقلال دو شرط به هم مرتبط طبیعی و عینی هستند خود این دو شرط نیز به شرط وحدت و حفظ تمامیت ارضی کشور از یکدیگر تفکیک‌ناپذیرند حفظ آن‌ها وظیفه دولت و آحاد ملت است. (آزین پور، ۱۳۹۷ش: ۱۵۰)

مفهوم تأمین آزادی و استقلال وظیفه حکومت‌ها است؛ اما این‌طور نیست که این موارد تفضل حکومت‌ها بر مردم باشد و هر دو عطیه الهی به انسان‌ها است. پس شعار استقلال و آزادی یک شعار جهانی بر مبنای دین است و تابع جنسیت نیست و در باب وضعیت استقلال و آزادی برای زنان می‌توان به سخن مولا علی علیه السلام اشاره کرد:

﴿أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ آدَمَ لَمْ يَلِدْ عَبْدًا وَلَا أَمَةً وَإِنَّ النَّاسَ كُلَّهُمْ أَحْرَارٌ﴾؛ ای مردم آدم نه بنده زایید و نه

کنیزی مردم همه آزادند». (محمودی، ۱۴۱۸ق: ۱۹۸)

زنان هم بخش عظیمی از اجتماع‌اند که همانند مردان سهم بارز و حیاتی را در پیشبرد تمام امور از جمله امور استقلال و آزادی دارند و در این عرصه با افزایش بینش و تغییر نگرش جامعه در انتخاب مسئولین و افراد اصلح، افزایش حس مسئولیت‌پذیری و حسن انجام تکالیف و پرورش نسل مؤمن و انقلابی و باتقوا می‌توانند در این زمینه مؤثر واقع شوند.. همچنین فرموده‌اند:

«در راه‌پیمایی‌ها، وقتی دوربین‌ها می‌رود روی چهره خانم‌هایی که باحجاب کامل، فرزندان‌شان را هم در بغل گرفته‌اند و در شرایط دشوار به راه‌پیمایی آمده‌اند، برای اعلام موضع سیاسی، در نماز جمعه شرکت کرده‌اند و یا برای کار عبادی، سیاسی به پای صندوق‌های رأی رفته‌اند، برای ما افتخار است». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با جمعی از زنان به مناسبت میلاد حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، ۱۳۷۱/۹/۲۵، <https://khl.ink/f/https://farsi.khamenei.ir/۲۶۴۵/>)

کلام معظم له گواه آن است که استمرار انقلاب حضور مجدانه بانوان را طالب است. استقلال و آزادی موجود در جامعه مرهون فداکاری و ازخودگذشتگی مادران شهید و جانباز کشور است. مادران و همسران با احساس وظیفه دینی از فرزندان عزیز دل کردند تا به جهاد با دشمنان روانه میدان جنگ شوند و سپس با پیکرهای خون‌آلود از آن تکه‌تکه روبه‌رو شدند در این لحظه مصیبت را با شکرگزاری همراه نمودند.

۴. ۶. عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن

عزت در درون خود مفاهیمی همچون کرامت، قدرت، اقتدار را دارا می‌باشد، به گونه‌ایی که هریک زمینه‌ساز تحقق دیگری است. در قرآن کریم عزت و سربلندی را مخصوص الله و رسول الله و مؤمنان می‌داند.

﴿وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِن كُلِّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حَلِيَّةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاجِرَ لِيَتَّبِعُوا مِنَ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾؛ دو دریا یکسان نیستند: این یکی دریایی است که آبش گوارا و شیرین و نوشیدنش خوشگوار است، و آن یکی شور و تلخ و گلوگیر؛ (اما) از هر دو گوشتی تازه می‌خورید و وسایل زینتی استخراج کرده می‌پوشید؛ و کشتیها را در آن می‌بینی که آن‌ها را می‌شکافند (و به سوی مقصد پیش می‌روند) تا از فضل خداوند بهره‌گیرید، و شاید شکر (نعمتهای او را) بجا آورید!». (فاطر: ۱۲)

﴿يَقُولُونَ لَئِن رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾؛ آن‌ها می‌گویند: «اگر به مدینه بازگردیم، عزیزان ذیلان را بیرون می‌کنند!» درحالی‌که عزت مخصوص خدا و رسول او و مؤمنان است؛ ولی منافقان نمی‌دانند!». (منافقون: ۸)

طبق آیات ۱۴۰، ۱۳۸ نساء پذیرش ولایت کافران موجب ذلت و عذاب الهی و پذیرش ولایت خداوند سبب عزت فرد و جامعه می‌شود. (طبرسی، بی تا: ۳ / ۲۱۷ - ۲۱۶)

﴿بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا * الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَلِيَّتُهُمْ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةُ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا * وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾؛ به منافقان بشارت ده که مجازات دردناکی در انتظار آنهاست. * همانها که کافران را به جای مؤمنان، دوست خود انتخاب می‌کنند. آیا عزت و آبرو نزد آنان می‌جویند؟ با این‌که همه عزت‌ها از آن خداست؟ * و خداوند (این حکم را) در قرآن بر شما نازل کرده که هر گاه بشنوید افرادی آیات خدا را انکار و استهزا می‌کنند، با آن‌ها ننشینید تا به سخن دیگری بپردازند! وگر نه، شما هم مثل آنان خواهید بود. خداوند، منافقان و کافران را همگی

در دوزخ جمع می‌کند». (نساء: ۱۴۰، ۱۳۸)

قرآن تأمین و سربلندی مسلمانان و برتری آنان بر کافران و حفظ و صیانت این موقعیت مؤمنان را موظف می‌کند تا از هر کاری که موجب سلطه و سیطره کافران گشت و مسلمانان را به وابستگی می‌کشاند دوری می‌کند. (جصاص، ۱۴۰۵ق: ۲ / ۴۰۷؛ فضل الله، بی‌تا: ۷ / ۵۰۸)

امام خمینی علیه السلام می‌فرماید:

«صدر اسلام زن‌هایی در لشگرها هم بودند، به میدان‌های جنگ هم می‌رفتند... اسلام زن‌ها را قدرت داده است. ما می‌خواهیم زن آزاد باشد مثل سایر آزادها». (خمینی، ۱۳۶۱ش، ۵۹ / ۱۷)

امام معتقد است منشأ تحولات ایران از زنان پیدا شد سپس در جامعه جلوه کرد به همین دلیل قطعاً ذی سهم هستند و این جلوه در ایام دفاع مقدس و هم‌اکنون در دفاع از حریم اهل‌البیت علیهم السلام به اوج خود رسیده است و نقش مؤثر بانوان در این زمینه بر کسی پوشیده نیست.

مقام معظم رهبری در این راستا می‌فرماید:

«روحیه عزتمندی بانوان تداوم نهضت اسلامی و استقامت را در پی خواهد داشت و همین مهم اسلام را زنده نگه می‌دارد». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با خانواده شهدای استان بوشهر، ۱۳۷۰/۱۰/۱۱ <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/2540>)

همچنین ایشان در مورد نقش زنان در نهضت انقلاب بیان می‌دارند:

«نقش زنان در کارهای پشتیبانی، عملیاتی و نظامی (در اهواز) نقش فوق‌العاده‌ای بود و اصلاً نمی‌شود نقش زنان را محاسبه کرد. من اقرار می‌کنم اول کسی که این نقش را فهمید امام بزرگوار ما بود». (امام خامنه‌ای، بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع زن و خانواده، ۱۳۹۰/۱۰/۱۴ <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/> ۱۸۴۵۳)

فعالیت آگاهانه زنان در بالا بردن عزت ملی کشور جمهوری اسلامی ایران، زنان سایر

ممالک اسلامی را به پرچم‌داری جنبش‌های اسلامی فراخواندند.

۷.۴. سبک زندگی

اسلام به عنوان یک فلسفه زندگی ظهور کرده و آنچه را که موجب کمال فرد و جامعه است را در قالب سبک زندگی اسلامی ارائه کرده است. سبک زندگی اسلامی شامل باورها، جهان بینی، ارزش‌ها و رفتارهایی است که کامل‌ترین و آخرین شریعت الهی، شریعت محمدی ﷺ به جهان اسلام اهدا کرده است. جایگاه بانوان در سبک زندگی اسلامی به عنوان یک مؤلفه مهم مشهود است.

نقش و ارزش زن تا حدی است که امام خمینی علیه السلام می‌فرماید:

«زن نقش بزرگی در اجتماع دارد. زن مظهر تحقق آمال بشر است. زن پرورش دهنده زنان و مردان ارجمند است. از دامن زن مرد به معراج می‌رود. دامن زن محل تربیت بزرگ زنان و بزرگ مردان است». (خمینی، ۱۳۸۹ش: ۷ / ۳۴۱)

در توضیح فرمایش امام خمینی علیه السلام رهبر فقید انقلاب می‌فرماید:

«از دامن زن مرد به معراج می‌رود چراکه زن یک موجود است که می‌تواند از دامن خود افرادی به جامعه تحویل دهد که از برکاتشان یک جامعه بلکه جامعه‌ها به ارزش‌های والای انسانی برسند». (جمعی از نویسندگان، بی‌تا: ۴ / ۱۹۷)

همین عطیه الهی به زن، نقش او را در جامعه بالاتر از مردان برده است چراکه زنانی به عنوان مادر می‌توانند افراد چون امام خمینی علیه السلام، آیت‌الله مطهری، شهید رجایی، شهید بهشتی و شهید باهنر و امثال ایشان را پرورش دهند. جایگاه، اعتقاد و نگرش زن در زندگی به حدی حائز اهمیت است که قرآن ۴ الگو به طور مستقیم مبنی بر اعتقاداتشان را معرفی می‌کند: دو الگوی نیک و دو الگوی بد.

﴿صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾؛ همسر فرعون که جذابیت‌های قصر او را مجذوب نکرد، چراکه ایمان حضرت موسی علیه السلام در دل او رسوخ کرده بود و تا لحظه آخر بر ارزش‌ها و

اعتقادات دینی خود پایبند بود». (تحریم: ۱۱)

﴿وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ﴾؛ و (یاد کن) آنگاه که فرشتگان گفتند: ای مریم، همانا خدا تو را برگزید و پاکیزه گردانید و بر زنان جهانیان برتری بخشید». (آل عمران: ۴۲)

دومین زن حضرت مریم علیها السلام که پاکدامن زیست و به عنوان سیده نساء العالمین عصر خود برگزیده شد. (بیانات رهبری در دیدار از مداحان، ۱۳۸۳/۵/۱۷)، اگر حضرت مریم علیها السلام در عصر خود سیده نساء العالمین بود حضرت زهرا علیها السلام سیده نساء العالمین در همه ادوار شد. (ابن شهر آشوب، بی تا: ۳ / ۳۲۳؛ ابن بابویه، ۱۳۷۶، ۱۲۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ۴۳ / ۳۷)

در نقطه مقابل خداوند دو زن را به عنوان نمونه‌های کافران ذکر می‌کند:

﴿صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحِينَ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الْتَاخِلِينَ﴾؛ خدا برای کافران زن نوح و زن لوط را مثال آورد که تحت (فرمان) دوبنده صالح ما بودند و به آن‌ها (نفاق و) خیانت کردند و آن دو شخص (باوجود مقام نبوت) نتوانستند آن‌ها را از (قهر) خدا برهانند و به آن‌ها حکم شد که با دوزخیان در آتش درآیید». (تحریم: ۱۰)

خداوند هنگام معرفی کفار در قرآن به جای فرعون و نمرود دو زن را که درهای رحمت الهی بر روی آن‌ها باز بود، همسران پیغمبر خدا بودند و حجت بر آن‌ها تمام شده بود اما هردو خیانت کردند، خیانت اعتقادی و خیانت مسلکی. با نگاهی به سرنوشت دو قوم نوح و لوط به تأثیرگذاری عجیب نقش زنان در گمراهی و هلاکت امتی پی برده می‌شود. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار از مداحان، ۱۳۸۳/۵/۱۷: <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/3246>)

بنابراین اعتقاد هر شخصی نماد ارزشی اوست و به دلیل محور قرار گرفتن زنان در خانواده اعتقاد و ایمان عمیق ایشان بیشترین اثر را در سبک زندگی خواهند داشت و با

توانایی‌های بالقوه خود می‌توانند تکالیف خود را در سه بعدی مسئولیت‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی به نحو احسن انجام دهند.

دین‌داری زن و اعتقاد او به نظارت الهی در کیفیت مسئولیت‌ها و نقش‌های او در خانواده و اجتماع در حوزه‌های مختلف مؤثر است. زن به دلیل نقش خاصی که در دستگاه آفرینش بر عهده دارند دارای سرمایه‌های درونی و بسیار گران‌بهایی است که خداوند برای رشد زن و جامعه او را به این ارزش‌ها تجهیز کرده است. یکی از این سرمایه‌های گران‌بها عاطفه و مهربانی است، زنان با آکنده ساختن کانون خانواده از مهربانی، حسن خلق، صفا و الفت می‌توانند فضای فکری، فرهنگی، دینی، سیاسی و اجتماعی را نورانی کنند و عملاً درس وفاداری و از خودگذشتگی را از طریق فرزندان و همسران خویش به آیندگان بیاموزند. مقام معظم رهبری زندگی دنیا و آخرت و هر چه در آن است همه را تحت تأثیر مادران دانسته و می‌فرمایند:

«همه تحت تأثیر مادران هستند آن‌که بهشتی می‌شود بهشتی شدنش از مادر است.» (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با مردم آذربایجان غربی، ۱۳۷۵/۶/۲۸، <https://farsi.khamenei.ir> <https://khl.ink/f/2812>)

زن عنصر تکاملی بشر و جامعه است، اسلام از همان آغاز نردبان ترقی برای صعود ملکوتی زن را به همراه داشته و با ایجاد سبک زندگی اسلامی همچون کوهی استوار از ایمان، هم خود و هم دیگران را می‌تواند به صعود ملکوتی برساند.

نتیجه‌گیری

۱. زنان با توجه به ارزش‌های الهی که خداوند بالقوه در وجودشان به ودیعه نهاده می‌توانند در سه سطح فردی و خانوادگی و اجتماعی نقش آفرینی داشته و این نقش آفرینی نتیجه انگیزه بالا همراه با تفکر و تدبر زنان در ابعاد گوناگون زندگی است که می‌تواند سبب تحقق توصیه‌های هفتگانه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی شود.

۲. بیانیه گام دوم بنابر آیات و روایات هیچ فرق جنسیتی بین زن و مرد در جهت کسب

علم و دانش، تحقیق و پژوهش قائل نیست. و نه‌ایتی در مسیر رشد و تعالی برای زنان تعریف نشده است.

۳. زنان با تکیه بر دو عنصر اصلی معنویت و اخلاق مبنای زندگی خانوادگی سالم را قوام می‌بخشند.

۴. فعالیت اقتصادی زنان تحت اشراف معنویت و اخلاق، مشروعیت می‌یابد و با تصمیم‌گیری‌های عاقلانه مردان را در این امر مهم یاری می‌دهند.

۵. از منظر اسلام اجرای عدالت و مبارزه با فساد از ارکان مهم جامعه می‌باشد از آنجاکه زنان نیمی از افراد جامعه را تشکیل می‌دهند صاحب اثرگذاری صد در صد هستند و با اقامه قسط و عدل توانایی جلوگیری از هرج و مرج را خواهند داشت.

۶. از آنجاکه خداوند فطرتاً هر انسانی را آزاد و مستقل آفریده و اجازه نداده که هیچ مسلمانی تحت سلطه و سیطره قرار بگیرد بیانیه گام دوم بر این باور است که استقلال و آزادی موجود در جامعه نتیجه حضور مجدانه زنان در تمام صحنه‌های انقلابی سیاسی می‌باشد؛ این استقلال و آزادی منجر به عزت ملی کشور و ارتباطات صحیح با خارجیان گردیده است.

۷. توجه عمیق بر مبنای آیات و روایات به این هفت مورد مذکور بیانیه گام دوم سبک زندگی اسلامی را رقم می‌زند و زنان کنشگری فردی، خانوادگی و اجتماعی را می‌آموزند.

۸. زنان در تحقق بیانیه گام دوم با توجه به برابری آمار با مردان اثرگذاری بیشتری دارند.

فهرست منابع

۱. قرآن کریم
۲. آرین پور، محمدرضا، ۱۳۹۷ش، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، بی جا، چهار درخت.
۳. ابن بابویه، محمد بن علی (شیخ صدوق)، ۱۳۷۶، الامالی، مترجم کمره‌ای، محمدباقر، تهران، نشر کتابچی.
۴. ابن شهر آشوب، محمد بن علی، بی تا، المناقب، مصحح: رسولی، هاشم، قم، ج ۳، علامه.
۵. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، ۱۳۸۲ش، تحف العقول، مترجم: حسن زاده، صادق، قم، نشر آل علی (علیه السلام).
۶. ابن عربی، محمد بن عبدالله، ۱۴۰۸ق، احکام القرآن، بیروت، ج ۱، دارالجیل.
۷. بجنوردی، سید حسن، ۱۳۷۷ش، القواعد الفقهیه، قم، ج ۱، نشر الهادی.
۸. بیانات رهبری در دیدار اعضای شورای فرهنگی و اجتماعی زنان، ۱۳۷۰/۱۰/۴.
۹. بیانات رهبری در دیدار با جمعی از زنان به مناسبت میلاد حضرت فاطمه زهرا علیها السلام، ۱۳۷۱/۹/۲۵.
۱۰. بیانات رهبری در دیدار با مردم آذربایجان، ۱۳۷۵/۶/۲۸.
۱۱. بیانات رهبری در اجتماع زنان خوزستان، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰.
۱۲. بیانات رهبری در دیدار با جمعی از بانوان به مناسبت میلاد حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، ۱۳۷۹/۶/۳۰.
۱۳. بیانات رهبری در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع زن و خانواده، ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.
۱۴. بیانات رهبری در دیدار با جمعی از بانوان، ۱۳۹۱/۴/۲۱.
۱۵. بیانات رهبری در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲.
۱۶. بیانات رهبری در دیدار با خانواده شهدای استان بوشهر، ۱۳۷۰/۱۰/۱۱.
۱۷. بیانات رهبری در دیدار از مداحان، ۱۳۸۳/۵/۱۷.
۱۸. بیانات رهبری در دیدار با جمعی از بانوان، ۱۳۷۶/۷/۳۰.
۱۹. تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، ۱۴۱۰ق، غررالحکم و درر الکلم، قم، دارالکتاب الاسلامی.
۲۰. جصاص احمد بن علی، ۱۴۰۵ق، احکام قرآن، بیروت، ج ۲، دار احیاء التراث العربی.
۲۱. جعفری، محمد تقی، بی تا، شرحی بر نهج البلاغه، بی جا، ج ۱۶، بی تا.
۲۲. جمعی از نویسندگان، بی تا، دانشنامه امام خمینی علیه السلام، قم، بی تا.

۲۳. جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۹۳ش، ادب فنای مقربان (شرح زیارت جامعه کبیره)، بی جا، نشر اسراء.
۲۴. خبرگزاری رسمی حوزه، نقش انقلاب اسلامی در هویت‌یابی زن، ۱۳۹۷/۱۱/۱۷.
۲۵. خبرگزاری مهر، رشد ۲۱۰٪ تعداد اعضای هیئت علمی زن نسبت به قبل از انقلاب، ۱۳۹۷/۰۹/۲۴.
۲۶. خمینی، سید روح الله، ۱۳۸۹ش، صحیفه امام، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه.
۲۷. خمینی، سید روح الله، ۱۳۶۱ش، صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای امام خمینی رحمته الله علیه، تهران، ج ۱۷، مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی.
۲۸. زهیلی، وهب، ۱۳۹۰ش، آثار الحرب فی فقه الاسلامی، مترجم بینش، عبدالحسین، بی جا، زمزم هدایت.
۲۹. شجاعی، محمد صادق، ۱۳۹۲ش، دیدگاه‌های روان شناختی حضرت آیت الله مصباح یزدی، بی جا، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته الله علیه.
۳۰. طباطبائی، سید محمد حسین، ۱۳۶۷، تفسیر المیزان، قم، ج ۲، ج ۴، ج ۵، بنیاد علمی و فرهنگی علامه طباطبائی.
۳۱. -، ۱۳۷۴ش، ترجمه تفسیر المیزان، موسوی، محمد باقر، ج ۱، چاپ پنجم، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی.
۳۲. طبرسی، فضل بن حسن، بی تا، مجمع البیان، بیروت، ج ۱، ج ۳، ج ۱۰، دارالمعرفه.
۳۳. طیب، سید عبدالحسین، ۱۳۷۸، اطیب البیان، تهران، ج ۶، چاپ دوم، انتشارات اسلام.
۳۴. فضل الله، سید محمد حسین، بی تا، من وحی القرآن، بیروت، ج ۷، دارالملاک للطباعة و النشر.
۳۵. کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۳۶۹، اصول کافی، مترجم رسولی، هاشم، تهران، ج ۱، ج ۵، کتابفروشی اسلامیة.
۳۶. کمالی درفولی، علی، ۱۳۷۴ش، شناخت قرآن، تهران، نشر اسوه.
۳۷. مجلسی، محمد باقر، ۱۴۰۳ق، بحار الانوار، بیروت، ج ۱۳، ج ۴۳، ج ۶۰، دار احیاء التراث العربی.
۳۸. محمودی، محمد باقر، ۱۴۱۸ق، نهج السعادة، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۳۹. مطهری، مرتضی، ۱۳۷۷ش، مجموعه آثار، تهران، ج ۱، انتشارات صدرا.
۴۰. معلوف، لوییس، ۱۹۹۸م، المنجد فی اللغة و الامام، بیروت، المكتبة الشریقه.
۴۱. موسوی سبزواری، سید عبد الاعلی، ۱۴۰۹ق، مواهب الرحمن فی تفسیر القرآن، بی جا، ج ۱۰، دفتر سماحه آیت الله عظمی سبزواری.